

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНА НАСИЧЕНІСТЬ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Ключові слова: професійна підготовка, інформаційно-комунікаційні технології, інформаційна компетентність, комп'ютерна компетентність,.

У статті розглядаються питання використання інформаційно-комунікаційних технологій навчання у професійно-педагогічній підготовці майбутніх вчителів іноземних мов. Зроблено ретроспективний аналіз основних компетентностей та засобів їх формування для ефективної професійної діяльності майбутніх вчителів та створення ситуації успіху при вивченні іноземних мов.

Інтеграція України до європейської спільноти, приєднання вітчизняної системи вищої освіти до Болонської декларації, орієнтація на загальноєвропейські рекомендації та вимоги з мовної освіти, передбачають реформування вищої освіти, модернізацію професійної підготовки майбутнього вчителя.

У «Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті» підкреслено необхідність виховання особистості, яка орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється. У зв'язку з цим змінюються і функції вчителя, його діяльність спрямована на створення умов для саморозвитку суб'єктів учіння, формування і розвитку потреб та здібностей суб'єкта навчального процесу. За цих умов метою реформи вищої освіти на нових законодавчих і методологічних засадах є досягнення принципово нового рівня якості професійної підготовки фахівця у вищій школі, поява якісно нового

підґрунтя для розвитку особистості вчителя, здатного до роботи у новому соціокультурному просторі [3].

Разом з тим, на сучасному етапі інформатизації суспільства все більшого поширення в різноманітних сферах життя набувають комп'ютерні технології, вони виступають як один із інструментів пізнання. Тому однією із задач вищої освіти є підготовка фахівця, який вільно орієнтується у світовому інформаційному просторі, який має знання та навички щодо пошуку, обробки та зберігання інформації, використовуючи сучасні комп'ютерні технології. Цей напрямок вважається перспективним, адже в цілому освіта характеризується як велика система, якісне функціонування якої неможливе без використання сучасних телекомунікаційних і комп'ютерних засобів зберігання, опрацювання, передавання, подання інформації [5, с.7].

Значно розширюються потенційні можливості комп'ютерних технологій завдяки сучасним досягненням науковців у цій галузі. Проблема полягає в ефективному застосуванні комп'ютерних програм, тому що часто фахівці не завжди, знаючи добре комп'ютер, можуть використовувати їх ефективно під час навчання. Формування основ інформаційної культури розробляли: В. Глушков, Л. Вінарик, А. Єршов, М. Жалдак, С. Малярчук, Е. Машбіц, А. Ясінський; визначення функцій інформаційних технологій у навчальному процесі розглядали Г. Балл, Т. Гергей, В. Глушков, А. Довіяло, А. Єршов, М. Жалдак, В. Монахов, І. Підласий, С. Смирнов; видозміни в діяльності та особливості спілкування "педагог – учень" із використанням інформаційних технологій досліджували А. Брушлінський, Т. Габій, А. Матюшкін, Є. Машбиць, О. Тихомиров. Все ж доводиться констатувати, що аналіз наукових джерел свідчить про відсутність цілісних системних досліджень щодо підготовки педагогічних працівників до роботи в сучасному інформаційному просторі з застосуванням комп'ютерних технологій.

Інтенсифікація навчання, що характеризується збільшенням обсягу навчального матеріалу та зменшенням часу засвоєння, потребує пошуку

ефективних методів навчання, засобів контролю засвоєння знань, що значно підвищували б якість навчання [2, с.128].

З розвитком і поширенням новітніх технологій, про які ми чуємо на кожному кроці, виникла проблема формування здатності вчителя застосувати ці технології у педагогічній практиці. Для реалізації цього підходу важливо, щоб майбутній вчитель, у нашому випадку вчитель іноземних мов, володів певним набором компетенцій, які є запорукою його успішної професійно-педагогічної діяльності.

Насамперед це інформаційна компетентність та комп'ютерна компетентність.

Інформаційну компетентність вчені розуміють як здатність особистості орієнтуватися в потоці інформації, як уміння працювати з різними видами інформації, знаходити і відбирати необхідний матеріал, класифікувати його, узагальнювати, критично до нього ставитися, на основі здобутих знань вирішувати будь-яку інформаційну проблему, пов'язану з професійною діяльністю. Інформаційна компетентність є основним компонентом інформаційної культури, яка, у свою чергу, є частиною загальної культури особистості [1, с.5].

Комп'ютерна компетентність достатньо широко використовується як одна з цілей професійного навчання вчителів інформатики. Так, П. В. Беспалов визначає це поняття як інформаційно-технологічну компетентність, яка не зводиться до розрізнених знань і навичок роботи на комп'ютері. Вона є інтегральною характеристикою особистості, здатністю до засвоєння відповідних знань і розв'язання задач у навчальній та професійній діяльності за допомогою комп'ютера.

Як висновок, ні *інформаційна*, ні *комп'ютерна* компетентність окремо не відповідають у повній мірі професійним вимогам, які постають перед вчителями іноземних мов на сучасному етапі модернізації освіти.

Для них інформатика не є профілюючим предметом, тому на першому плані важливою стає сформована інформаційно-комунікаційна

компетентність у застосуванні ІКТ. Вона передбачає наявність у особистості здатностей:

- застосовувати ІКТ в навчанні та повсякденному житті;
- раціонально використовувати комп'ютер і комп'ютерні засоби під час розв'язування завдань, пов'язаних з опрацюванням інформації, її пошуком, систематизацією, зберіганням, поданням і передаванням;
- будувати інформаційні моделі й досліджувати їх за допомогою засобів ІКТ;
- давати оцінку процесові й досягнутим результатам технологічної діяльності.

Українськими вченими було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій [4, с. 88]. Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

У процесі впровадження компетентнісного підходу до навчання вчителів іноземних мов ІКТ важливо зосередити зусилля на:

- визначенні загальних компетентностей вчителів загальноосвітніх навчальних закладів;
- визначенні умов ефективного формування компетентностей учителів;
- розкритті змісту загальних компетентностей учителів;
- розкритті поняття інформаційно-комунікаційної компетентності;
- визначенні складових інформаційно-комунікаційної компетентності;
- розробці, апробації програмних модулів;
- діагностиці результатів навчання.

Умови ефективного формування ІКТ вчителів:

- підвищення рівня сформованості інформаційно-комунікаційної культури;
- тренінгова система навчання вчителів-предметників;

- системне використання набутих навичок у педагогічній практиці;
- участь у конкурсах, конференціях, семінарах;
- неперервна освіта впродовж всього життя.

Це все спонукає до формування у майбутнього вчителя іноземних мов інформаційно-комунікаційної компетентності. Вона передбачає здатність вчителя орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного суспільства. Інформаційно-комунікаційна компетентність поділяється на три основні, що відповідають окремим видам діяльності вчителів: загальна; діагностична; предметно-орієнтована.

Загальна компетентність – це здатність учителя використовувати інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) і для забезпечення навчально-виховного процесу створювати: текстові документи; таблиці; малюнки; діаграми; презентації; комп'ютерні графічні об'єкти; Flash-анімацію тощо.

Учитель у постійному пошуку. Під час самопідготовки і самовдосконалення, а також пошуку необхідної інформації вчителю необхідно мати здатність використовувати: Інтернет-технології; телеконференції; локальні мережі; бази даних; інтерактивні дошки тощо.

Маючи достатні навички роботи на комп'ютері і професійний досвід, учитель формує у себе здатність розробляти власні електронні продукти, адже саме вони відображають бачення вчителя щодо викладання конкретного предмета і дають можливість формувати базу педагогічного професійного досвіду, допомагають вчителю самовдосконалюватися і передавати досвід молодому поколінню й бути для нього наставником.

Нині нагромаджено досить солідний фонд програмних засобів навчання, що базуються на застосуванні технології мультимедіа. Мультимедіа є новою інформаційною технологією, тобто сукупністю прийомів, методів, способів продукування, обробки, зберігання, передавання аудіовізуальної інформації, заснованою на використанні компакт-дисків. Це

дає нам змогу поєднати в одному програмному продукті текст, графіку, аудіо- та відеоінформацію, анімацію.

Важливою властивістю мультимедіа є інтерактивність, що надає користувачеві можливість зворотного зв'язку. До цього слід додати, що в мультимедіа реалізується цифрове кодування інформації і, таким чином, значна кількість даних зберігається на компакт-дисках (CD). На одному диску, наприклад, зберігається така кількість інформації, яку вміщують 300000 друкованих сторінок, 500 дискет, 300 кольорових фотографій, 74 хв. стерео - або 60 хв. відеозапису.

Світовим лідером у виробництві програмного забезпечення і, зокрема, програмних засобів навчання, є корпорація Microsoft (США). В Америці, та й у всьому світі, такі продукти, як довідники, енциклопедії, навчальні програми, користуються величезним попитом. Вони є не лише надзвичайно зручними підручниками, а й також відмінним прикладом практичного застосування технології мультимедіа.

Популярна енциклопедія Microsoft Encarta '96, наприклад, вміщує 2600 статей, до яких забезпечено легкий доступ, має 9 годин звукового супроводження, більше 8 тисяч зображень, 800 карт і 100 відеокліпів та анімацій. Хто любить мандрувати, може за допомогою Encarta World Atlas (це атлас загального плану, доповнення до Microsoft Encarta) легким дотиком руки обертати глобус, вивчати планету, спостерігати детальне супутникове зображення з космосу. Для пошуку за категоріями «Природничі науки», «Географія», «Філософія», «Мистецтво» і т. ін. використовується спеціальна функція Category Browser. У категорії «Природничі науки» знаходимо розділ «Комп'ютери та електроніка». Після цього отримуємо перелік 637 статей, присвячених цій темі.

Наступна версія енциклопедії Microsoft Encarta '97 принципово зберегла структуру Encarta '96, проте, була доповнена та опрацьована відповідно до нових тенденцій в електронній галузі. Найважливішим досягненням авторів можна вважати можливість працювати з

інформаційними ресурсами енциклопедії в інтерактивному режимі on-line мережі INTERNET. Завдяки цьому було усунуто обмеження щодо обсягу робочої інформації (раніше він визначався обсягом компакт-диску) і, найголовніше, користувач отримав чудову можливість щомісячно оновлювати придбаний ним варіант енциклопедії безкоштовно. Для цього необхідно лише зв'язатися за допомогою модему з відповідним сервером Epcarta та переписати актуальну інформацію на жорсткий диск свого персонального комп'ютера.

Ще більш досконалі є наступні версії енциклопедії Microsoft Epcarta.

Комп'ютерні енциклопедії, хоч і надають необмежені можливості для мандрування в світі інформації, є лише частковим прикладом технології мультимедіа. Спеціалістами фірм, що розробляють програмне забезпечення, створено досить багато навчальних програм різноманітної тематики. Якщо користувач вивчає фізику, — побачить, як залежно від визначеної ним питомої ваги змінюється об'ємне зображення клітини; можна продивитись і відеокліп про і тварин, які вимерли багато років тому.

У навчальних закладах нашої країни вже закріпилась тенденція до організації нового структурного підрозділу, що називається медіатекою. Цей термін застосовують, насамперед, для того, щоб підкреслити нові форми послуг з використанням засобів інформації та сучасної апаратури. Медіатека є лише пристроєм, а її носієм інформації, самою інформацією, засобом віддаленого доступу до неї.

О тож, медіатека — це спосіб зберігання і знаходження інформації. Які ж переваги медіатеки? Медіатека зберігає найрізноманітнішу інформацію: аудіо- та відеослайди, комп'ютерні програми, текстову інформацію. Невелика за розміром, вона дає значне збільшення обсягу інформації, що зберігається. При цьому можна знайти потрібну інформацію за кілька секунд, уводячи в комп'ютер лише один-ключових слова.

Комп'ютерні технології створюють нові можливості для розвитку в людей почуття гармонії у вихованні належного художнього смаку.

Мультимедіа-технології стали сьогодні інструментальною основою нового напрямку в науці та мистецтві, який швидко розвивається, — екранного мистецтва. Вже створено та промисловим способом тиражовано десятки тисяч оптичних комп'ютерних дисків типу CD-ROM, DVD, що популяризують шедеври світової культури, які раніше були доступні для ознайомлення лише під час безпосереднього відвідування музеїв, палаців, картинних галерей, художніх виставок тощо.

При цьому вдається поєднати у загальному тематичному плані не лише кольорові яскраві та досить ретельні зображення творів архітектури, скульптури й живопису, а й супроводжувати ці зображення багатоаспектною довідковою текстовою інформацією, а також відповідними музичними вставками, телевізійними кліпами та анімацією.

Все це створює значний емоційний вплив на учнів, розвиває естетичні смаки і водночас дає змогу отримати необхідні знання з галузей культури, мистецтва, історії розвитку людства – розвитку їхньої соціокультурної та соціолінгвістичної компетенції.

Можливості цього напрямку розвитку інформаційно-комунікаційних технологій настільки багатообіцяючі, що слід ґрунтовно обговорювати зародження цілого нового напрямку в галузі культури – екранної культури, де екраном є дисплей персонального комп'ютера або його зображення, що проєктуються на екрани великих розмірів за допомогою такого пристрою, як мультимедійних комп'ютерний проєктор. Ці можливості нових інформаційних технологій можна і варто ефективно використовувати в системі освіти.

У своєму найвищому прояві технологія мультимедіа переростає в системи віртуальної реальності. Це комп'ютерні системи, що задіюють не тільки зоровий та слуховий аналізатори, а й такі органи чуттів, як дотик, нюх, вестибулярний апарат і т.ін. В ідеалі віртуальна реальність дозволяє створити

такі ситуації, реальність або уявність яких людина не в змозі визначити. Ця властивість дуже вдало знаходить своє застосування в освітній галузі, насамперед – в професійній освіті, коли комп'ютерна система моделює певну ситуацію, що може виникнути в професійній діяльності учня або студента.

Література:

1. Гендина Н. И., Колкова Н. И., Скипор И. Л. Информационная культура личности : диагностика, технология формирования : учеб.-метод. пособ. – Ч. 1. – Кемерово : КемГАКИ, 1999. – 146 с.
2. Жуковська А. Л. Комп'ютерні технології як запорука якісної освіти у світлі сучасних новітніх інформаційних досягнень [електронний ресурс] / А. Л. Жуковська // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – № 29. – С. 128 – 131. – Бібліогр.: 3 назв. – укр. – www.nbu.gov.ua/ – Заголовок з екрану.
3. Калінін В. О. Професійна соціокультурна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови у вищому навчальному закладі [електронний ресурс] / В. О. Калінін // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2006. – № 28. – С. 58 – 63. – Бібліогр.: 4 назв. – укр. – www.nbu.gov.ua/ – Заголовок з екрану.
4. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи ; під заг. ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – 112 с. – (Бібліотека з освітньої політики).
5. Концепція інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл: Затверджено колегією Міністерства освіти і науки України від 27 квітня 2001 р. № 5/8-21 // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 13. – С. 3 – 10.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, информационно-коммуникационные технологии, информационная компетентность, компьютерная компетентность.

В статье рассматриваются вопросы использования информационно-коммуникационных технологий обучения в профессионально-педагогической подготовке будущих учителей иностранных языков. Сделан ретроспективный анализ основных компетентностей та средств их формирования для эффективной профессиональной деятельности будущих учителей и создания ситуации успеха при изучении иностранных языков.

Keywords: professional preparation, informative-communication technologies, informative competence, computer.

The questions of using informative-communication technologies of teaching in professional-pedagogical preparation of future teachers of foreign languages are examined in the article. The retrospective analysis of basic competences and the tools of its forming for effective professional activity of future teachers and creation of situation of success at the study of foreign languages are done.